

รายงานการประชุม
คณะกรรมการยกร่างด้านการพลิกโฉมโครงสร้างเศรษฐกิจ ครั้งที่ ๔/๒๕๖๙
วันพุธที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๙ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.
ณ ห้องประชุม ๕๒๑ อาคาร ๕ ชั้น ๒
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กรรมการผู้เข้าประชุม

๑. นายสมประวิณ มันประเสริฐ	ประธานกรรมการ
๒. นายปรเมธี วิมลศิริ	กรรมการ
๓. นางสาวกรรณิการ์ ธรรมพานิชวงศ์	ผู้แทนกรรมการ
นายปิติ ดิษยทัต
๔. นายวิษณุยุทธ บุญชิต	กรรมการและเลขานุการ
รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	
๕. นางสาวอานันท์ชนก สกนธวัฒน์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค	
๖. นายอิทธิพงศ์ หิรัญเรืองโชค	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และประสานการพัฒนาขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน	

กรรมการผู้เข้าประชุมออนไลน์

๗. แบงค์ งามอรุณโชติ	กรรมการ
๘. นายสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์	กรรมการ
๙. นางสาวฐิติมา ชูเชิด	กรรมการ
๑๐. นายนริศ สถาผลเดชา	กรรมการ

วาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งที่ประชุมทราบ

๑.๑ สารสำคัญ

๑.๑.๑ นายสมประวิณ มันประเสริฐ ประธานกรรมการ ได้ชี้แจงถึงผลการประชุมคณะกรรมการยกร่างแผนฯ ๑๔ ในภาพรวม (คณะกรรมการกลาง) ซึ่งได้ประชุมไปเมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๙ โดยมีประเด็นที่สำคัญในเรื่องของหมวดหมู่การพัฒนาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อาทิ การใช้รายได้มวลรวมประชาชาติต่อหัวประชากร (GNI per capita) เป็นตัวชี้วัด ที่มีลักษณะเป็นตัวชี้วัดที่วัดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไปแล้วในอดีต แต่ไม่ได้สะท้อนกระบวนการดำเนินนโยบายอย่างแท้จริง เช่นเดียวกับประเด็นที่รัฐบาลตั้งเป้าหมายเป็นประเทศพัฒนาแล้วภายใน ๑๒ ปี ผ่านการพัฒนาใน ๗ สาขาหลัก ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญโดยเฉพาะความเชื่อมโยงของนโยบายรัฐบาล และแนวทางในการขับเคลื่อนดำเนินงานของนโยบายรัฐบาลกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๔ โดยขอให้ฝ่ายเลขาฯ รายงานในรายละเอียดในลำดับต่อไป

๑.๒ ความเห็นและประเด็นอภิปราย

๑.๒.๑ นางสาวอานันท์ชนก สกนธวัฒน์ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ ได้รายงานผลการประชุมคณะกรรมการกลางเมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๙ มีการนำเสนอตัวชี้วัดในภาพรวม ๓ ตัวชี้วัดหลัก โดยอ้างอิงตามเป้าหมายการพัฒนาภายใต้แนวคิด “เศรษฐกิจขยายตัวสูงขึ้น ทัวถึง และยั่งยืน” โดยสำหรับเป้าหมายเศรษฐกิจขยายตัวสูงขึ้นมี GNI per capita เป็นตัวชี้วัด พร้อมทั้งมีการนำเสนอฉากทัศน์แบบต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนา ในส่วนเป้าหมายการขยายตัวทัวถึงมีการนำเสนอตัวชี้วัด ๓ ทางเลือก ได้แก่ ดัชนีจีนิ (GINI Index) ผลตอบแทนแรงงาน และค่าจ้างที่แท้จริง (Real wage) และสำหรับเป้าหมายการขยายตัวอย่างยั่งยืนมีปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นตัวชี้วัด ซึ่งกรรมการในที่ประชุมให้ความคิดเห็นว่า ตัวชี้วัดยังไม่สามารถสะท้อนการเปลี่ยนผ่าน (Transformation) ได้อย่างชัดเจน จึงขอให้ฝ่ายเลขาฯ พิจารณาและนำเสนอตัวชี้วัดเพิ่มเติม โดยตัวชี้วัดต้องสามารถสะท้อนการพัฒนาและการเปลี่ยนผ่านในหลายมิติได้ อาทิ ผลผลิตภาพการผลิตรวม คุณภาพการจ้างงาน ความรู้เท่าทันเทคโนโลยี การยกระดับอุตสาหกรรมให้เป็นเทคโนโลยีขั้นสูง การเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ เพื่อสะท้อนผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างให้มีความชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้คณะกรรมการกลางยังขอให้มีความเชื่อมโยงระหว่างเสาและควรสามารถสะท้อนออกมายังตัวชี้วัดได้ โดยให้เสาเศรษฐกิจเป็นจุดตั้งต้นและเชื่อมโยงบูรณาการกับเสาหลักการพัฒนาอื่น ๆ ให้สอดคล้องกัน โดยในเบื้องต้นได้มอบหมายฝ่ายเลขาฯ จัดทำรายการตัวชี้วัดเบื้องต้น (long list) ก่อนที่คณะกรรมการกลางจะคัดกรองต่อให้เหลือเพียงตัวชี้วัดที่สำคัญ (Shortlist) ในลำดับต่อไป

๑.๒.๒ นายอติพงศ์ ทิรัญเรืองโชค กรรมการและผู้ช่วยเลขาธิการ ได้ชี้แจงผลการประชุม คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ครั้งที่ ๑/๒๕๖๙ เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๙ ซึ่งเป็นการประชุมสืบเนื่องจากการเข้าพบภาคเอกชนของนายกรัฐมนตรี โดยมีประเด็นนโยบายสำคัญต่อ เศรษฐกิจไทยแบ่งเป็น ๓ ด้าน ประกอบด้วย ด้านการพยุงเศรษฐกิจระยะสั้น ได้แก่ (๑) พื้นกำลังซื้อและลด ค่าครองชีพ กระตุ้นการบริโภค พยุงร้านค้ารายย่อย และเศรษฐกิจฐานราก (๒) ปลดล็อกสินเชื่อ SMEs เพิ่ม สภาพคล่อง เข้าถึงทุนง่ายขึ้น ลดการพึ่งพาระบบ และ (๓) ลดต้นทุนพลังงาน ปฏิรูปพลังงาน ลดค่าไฟ เปิดทาง พลังงานสะอาด ด้านการปลดล็อกคอขวดเชิงระบบ ได้แก่ (๑) ปฏิรูปกฎหมายและกฎระเบียบ ลดขั้นตอน ใบอนุญาต ข้างซ้อน และต้นทุนแฝง (๒) เร่งลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งอนาคต โลจิสติกส์ ระบบน้ำ ดิจิทัล และพลังงานสะอาด และ (๓) ยกระดับกลไกรัฐ-เอกชน พัฒนาบทบาท กรอ. เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจจริง ด้านการยกระดับการแข่งขัน ระยะยาว ได้แก่ (๑) ดัน Made in Thailand ส่งเสริมสินค้าและยกระดับผู้ผลิตไทยเข้าสู่ Supply Chain ของ อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (๒) หนุนการค้าและส่งออก เจรจากการค้า รับมือภูมิรัฐศาสตร์ และขยายตลาดต่างประเทศ (๓) พัฒนาคน แรงงาน และทักษะแห่งอนาคต Up-skill / Re-skill รองรับ AI ดิจิทัล และอุตสาหกรรมใหม่ และ (๔) ปฏิรูปภาคเกษตรและเศรษฐกิจฐานราก เพิ่มผลิตภาพ ลดต้นทุน บริหารน้ำ และเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

สำหรับเป้าหมายการพัฒนา ๗ สาขาเศรษฐกิจ สำคัญ ได้แก่ สาขาเกษตรและแปรรูปอาหาร สาขายานยนต์แห่งอนาคต สาขาอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ สาขาการแพทย์และสุขภาพ สาขาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ สาขาค้าปลีกและการค้า และสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งอ้างอิงจากโครงการ Reinvent Thailand โดยสาขาดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับสาขาเศรษฐกิจที่คณะกรรมการยกร่างแผนฯ ฉบับที่ ๑๔ เสาเศรษฐกิจได้ศึกษาไว้ ขณะเดียวกัน ข้อมูลจากธนาคารโลกระบุว่า ประเทศไทยสามารถยกระดับเป็นประเทศรายได้สูงภายใน ๑๒ ปี หากมีการวางรากฐานและผลักดันอุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยเศรษฐกิจจะสามารถขยายตัวร้อยละ ๕.๕ ได้ก็ต่อเมื่อมีการดำเนินนโยบายอื่นนอกเหนือกิจกรรมปกติ อาทิ อุตสาหกรรมแห่งอนาคต ธุรกิจแห่งอนาคต เมืองแห่งอนาคต และแรงงานแห่งอนาคต ซึ่งเป็นการทำงานระหว่างรัฐและเอกชน ทั้งนี้ ในการขับเคลื่อนต้องมีการรักษาวินัยการเงิน การคลัง รักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดโครงสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งและทำให้ภาคการผลิตและบริการ ขยายตัวอย่างเข้มแข็ง ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับศักยภาพเศรษฐกิจไทยให้สูงกว่าร้อยละ ๓ และเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศไทยให้อยู่ใน ๒๐ อันดับแรกของโลก

สำหรับ ๔ เสาหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ได้แก่ เสาหลักที่ ๑ การลงทุนใหม่ (New Investment Engine) อาทิ การลงทุนด้านอนาคต ศูนย์กลางปัญญาประดิษฐ์และดิจิทัล ศูนย์กลางทางการเงิน ศูนย์กลางสีเขียว และศูนย์กลางยานยนต์อัจฉริยะ เสาหลักที่ ๒ การค้าและบริการ (Trade & Services Engine) อาทิ ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการแพทย์ ศูนย์กลางเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร ศูนย์กลางเศรษฐกิจ

สร้างสรรค์ ศูนย์กลางการค้าปลีกและการค้าส่ง ศูนย์กลางการค้าระหว่างประเทศ เสาหลักที่ ๓ ทุนมนุษย์ (Human Capital Engine) อาทิ การวิจัยและพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ แพลตฟอร์มกำลังคน ด้าน STEM และแรงงานแห่งอนาคต ศูนย์กลางนวัตกรรมและสตาร์ทอัพ การเร่งยกระดับทักษะสำหรับแรงงานในปัจจุบัน และการสร้างความตระหนักรู้ด้าน AI และการพัฒนากำลังคนด้าน AI และเสาหลักที่ ๔ ประสิทธิภาพภาครัฐ (Government Effectiveness Engine) อาทิ รัฐบาลดิจิทัล ความง่ายในการประกอบธุรกิจ ความโปร่งใส การปรับโครงสร้างภาครัฐ และการบริหารทรัพยากรสาธารณะ

ทั้งนี้ ในการขับเคลื่อนนโยบายจะดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการ ๔ คณะ แบ่งเป็น (๑) คณะอนุกรรมการด้านการพัฒนาการลงทุนใหม่ของประเทศ มีรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (นายเอกนิติ นิติทัณฑ์ประภาศ) เป็นประธานอนุกรรมการ (๒) คณะอนุกรรมการด้านการพัฒนาการค้า การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชน มีรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นางศุภจี สุธรรมพันธุ์) เป็นประธานอนุกรรมการ (๓) คณะอนุกรรมการด้านการยกระดับทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาเทคโนโลยี มีรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (นายศุภณัฐ งามศิริ) เป็นประธานอนุกรรมการ และ (๔) คณะอนุกรรมการด้านการพัฒนาการอำนวยความสะดวกทางธุรกิจ มีรองนายกรัฐมนตรี (นายปรกรณ์ นิลประพันธ์) เป็นประธานอนุกรรมการ โดยแต่ละคณะต้องเร่งดำเนินการ Quick Big Win และ Big Win ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

๑.๒.๓ นายสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ กรรมการ ได้ตั้งข้อสังเกตว่าข้อมูลแหล่งที่มาของการขยายตัวของเศรษฐกิจ (Source of growth) ซึ่งแบ่งเป็น อุตสาหกรรมแห่งอนาคต (ร้อยละ ๑.๒) ธุรกิจแห่งอนาคต (ร้อยละ ๐.๙) เมืองแห่งอนาคต (ร้อยละ ๐.๔) และแรงงานแห่งอนาคต (ร้อยละ ๐.๓) มีที่มาอย่างไร และมีความแตกต่างในการดำเนินนโยบายแต่ละประเภทอย่างไร อย่างไรก็ดี การขยายตัวด้านแรงงานแห่งอนาคตอาจจะน้อยเกินไป เนื่องจากปัจจัยด้านผลิตภาพการผลิตแรงงานเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจไทยและมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาด้านอื่นสูง โดยจากทฤษฎีเศรษฐกิจจากการรวมกลุ่ม (Economy of agglomeration) ซึ่งสะท้อนความได้เปรียบทางต้นทุนและผลิตภาพที่ธุรกิจได้รับจากการกระจุกตัวหรือตั้งอยู่ใกล้เคียงกันในพื้นที่หนึ่งและนำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพการผลิต โดยเฉพาะการดึงดูดแรงงานทักษะสูง อาทิ กลุ่มอุตสาหกรรมไอทีในซิลิคอนวัลเลย์ ประกอบไปด้วย ธุรกิจแห่งอนาคต อุตสาหกรรมแห่งอนาคต และเป็นเมืองที่มีความหนาแน่นสูง โดยความสำเร็จดังกล่าวเกิดขึ้นจากการมีความเข้มข้นของแรงงานทักษะสูง ขณะเดียวกัน การยกวางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๔ และแผน กรอ. จะเป็นประโยชน์มากขึ้นหากมีการเชื่อมโยงเข้าเป็นเรื่องเดียวกัน เช่น การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งอนาคต ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นประเด็นเดียวกันได้ โดยนำกลไก Reinvent Thailand ที่มีอยู่มาต่อยอด ผ่านการจัดตั้งคณะอนุกรรมการสำหรับดำเนินงานในประเด็นเฉพาะที่ต้องการพัฒนา

วาระที่ ๒ รับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการยกร่างด้านการพลิกโฉมโครงสร้างเศรษฐกิจ
ครั้งที่ ๔/๒๕๖๙

วาระที่ ๒.๑ รับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการยกร่างด้านการพลิกโฉมโครงสร้างเศรษฐกิจ
ครั้งที่ ๔/๒๕๖๙

คณะกรรมการฯ ได้มีมติรับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการยกร่างด้านการพลิกโฉม
โครงสร้างเศรษฐกิจ ครั้งที่ ๔/๒๕๖๙ โดยไม่มีประเด็นแก้ไข

วาระที่ ๓ เรื่องเพื่อพิจารณา

วาระที่ ๓.๑ การลดสัดส่วนเศรษฐกิจนอกระบบ

๓.๑.๑ สาระสำคัญ

ฝ่ายเลขานุการฯ ได้นำเสนอแนวทางการลดสัดส่วนของเศรษฐกิจนอกระบบต่อ
ที่ประชุม เพื่อให้คณะกรรมการฯ พิจารณา โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

๓.๑.๑.๑ นิยามและขอบเขตของเศรษฐกิจนอกระบบ

๓.๑.๑.๑.๑ นิยามขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ
(International Labour Organisation: ILO) กำหนดนิยามของเศรษฐกิจนอกระบบ (Informal Economy) ว่า
เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่ถูกครอบคลุมโดยการบริหารจัดการและกฎระเบียบของภาครัฐ (Formal
Arrangement) ซึ่งขาดการปกป้องสิทธิตามกฎหมายในหลายมิติ ได้แก่ มิติด้านแรงงาน (ขาดการคุ้มครองค่าจ้าง วัน
ลา สุขภาพ และประกันสังคม) มิติด้านการคลัง (ไม่อยู่ในระบบภาษี) มิติด้านการค้าพาณิชย์ (ไม่จดทะเบียนธุรกิจและ
ขาดการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา) และมิติด้านการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานหรือบริการของธนาคาร

๓.๑.๑.๑.๒ นิยามของธนาคารโลก (World Bank) และ
องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (OECD) มีการแบ่งเศรษฐกิจนอกระบบออกเป็น ๓ กลุ่ม
หลัก ได้แก่ ๑) แรงงานนอกระบบ (Informal Labor) คือผู้ที่ไม่อยู่ภายใต้กฎหมายแรงงานและภาษี รวมถึงนายจ้าง
หรือธุรกิจส่วนตัวที่ไม่ได้จดทะเบียน ๒) ธุรกิจนอกระบบ (Informal Business) คือธุรกิจที่ไม่ได้รับอนุญาต
ไม่จดทะเบียน และไม่จ่ายภาษี ซึ่งอาจรวมถึงกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย และ ๓) การผลิตนอกระบบ (Informal
Production) คือกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่ได้ถูกบันทึกข้อมูลอย่างเป็นทางการ

๓.๑.๑.๑.๓ **นิยามของสำนักงานสถิติ** กำหนดนิยามเน้นไปที่ภาคแรงงานเป็นหลัก โดยหมายถึงแรงงานที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง หรือไม่อยู่ในระบบประกันสังคมและระบบความคุ้มครองอย่างเป็นทางการของรัฐ

๓.๑.๑.๑.๔ **นิยามสำหรับการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๔**
จากการศึกษาทบทวน ฝ่ายเลขานุการได้กำหนดนิยามเป้าหมายของเศรษฐกิจนอกระบบในครั้งนี้ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยพุ่งเป้าไปที่กลุ่มที่ไม่ได้รับความคุ้มครองในระบบประกันสังคมของภาครัฐ และกลุ่มที่ไม่อยู่ในฐานข้อมูลระบบภาษี

๓.๑.๑.๒ ผลกระทบของการมีสัดส่วนเศรษฐกิจนอกระบบที่สูง

๓.๑.๑.๒.๑ **ผลกระทบต่อเศรษฐกิจระดับมหภาคและสังคม**
ข้อมูลเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นว่า ขนาดของเศรษฐกิจนอกระบบที่สูงมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้รายได้ต่อหัวของประชากรลดลง สัดส่วนคนยากจนสูงขึ้น และความเหลื่อมล้ำในสังคมมีมากกว่ากลุ่มคนที่อยู่ในระบบ นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงปัญหาด้านธรรมาภิบาล (Governance) การคอร์รัปชัน และความอ่อนแอในการบังคับใช้กฎหมายและหลักนิติรัฐ (Rule of Law)

๓.๑.๑.๒.๒ **ผลกระทบต่อภาคธุรกิจและผลิตภาพ** กิจกรรมที่อยู่ในนอกระบบมักมีขนาดเล็กใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในระดับต่ำ ขาดการเชื่อมโยงกับตลาดทั้งในและต่างประเทศ และไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เนื่องจากขาดประวัติทางเครดิต สิ่งเหล่านี้นำไปสู่ผลิตภาพการผลิต (Productivity) ที่ต่ำ นอกจากนี้ การที่ธุรกิจที่ไม่มีประสิทธิภาพสามารถอยู่รอดได้โดยไม่ต้องแบกรับต้นทุนทางภาษี ยังทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรในระบบเศรษฐกิจอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และจำกัดการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา (R&D)

๓.๑.๑.๒.๓ **ผลกระทบต่อภาคแรงงาน** การจ้างงานนอกระบบส่วนใหญ่เป็นการจ้างงานที่ใช้ทักษะน้อย แรงงานมีระดับการศึกษาต่ำ และขาดโอกาสในการยกระดับศักยภาพหรือพัฒนาฝีมือแรงงาน เนื่องจากไม่ได้รับความคุ้มครองทางสังคม ทำให้แรงงานกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะได้รับค่าจ้างและผลตอบแทนต่ำกว่ามาตรฐานที่ควรจะเป็น

๓.๑.๑.๒.๔ **ผลกระทบต่อภาคการคลังของประเทศ** การที่แรงงานและธุรกิจหลุดรอดจากระบบภาษี ส่งผลให้รัฐจัดเก็บรายได้ได้ต่ำกว่าระดับศักยภาพ จำกัดขีดความสามารถในการนำงบประมาณไปลงทุนพัฒนาประเทศ ในขณะเดียวกัน รัฐยังต้องแบกรับภาระหนักในการดูแลสวัสดิการสังคม ซึ่งมีการคาดการณ์ว่า หากไม่มีการปรับโครงสร้าง กองทุนประกันสังคมของไทยอาจประสบปัญหาสภาพคล่องจนอยู่ไม่ได้ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๘๕

๓.๑.๑.๓ สถานการณ์และสถิติของประเทศไทยในปัจจุบัน

๓.๑.๑.๓.๑ สัดส่วนแรงงานนอกระบบของไทย แม้ว่าในอดีต

ไทยจะเคยมีแรงงานนอกระบบสูงกว่าร้อยละ ๖๐ แต่ข้อมูลการสำรวจในปี ๒๕๖๖ พบว่าสัดส่วนดังกล่าวลดลงมาอยู่ที่ระดับร้อยละ ๕๒.๔ ของแรงงานทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ตัวเลขนี้ยังถือว่าอยู่ในระดับที่สูงมากเมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว และยังสูงเกินกว่าครึ่งหนึ่งของกำลังแรงงานทั้งประเทศ ทั้งนี้ ในช่วงวิกฤตโควิด-๑๙ มาตรการช่วยเหลือจากรัฐได้สร้างแรงจูงใจให้แรงงานนอกระบบปรากฏตัวและเข้าสู่ระบบชั่วคราวเป็นจำนวนมาก

๓.๑.๑.๓.๒ ลักษณะการประกอบอาชีพและแหล่งกระจุกตัว

แรงงานนอกระบบของไทยกว่าร้อยละ ๙๕ เป็นกลุ่มที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว (Self-employed) และเป็นแรงงานช่วยธุรกิจในครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้าง (Unpaid family workers) หากพิจารณาตามภาคการผลิต จะพบว่ากระจุกตัวอยู่อย่างหนาแน่นใน ภาคเกษตรกรรม (ประมาณ ๑๑ ล้านคน) ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ ๙๕ ของแรงงานภาคเกษตรทั้งหมด นอกจากนี้ยังกระจุกตัวอยู่ในภาคบริการที่ใช้ทักษะต่ำ

๓.๑.๑.๓.๓ ระดับการศึกษาของแรงงานนอกระบบ เป็นกลุ่มที่

เผชิญความเปราะบางทางด้านทักษะอย่างรุนแรง โดยพบว่าร้อยละ ๘๐ ของแรงงานนอกระบบไม่มีการศึกษา ร้อยละ ๗๐ จบเพียงระดับประถมศึกษา และมากกว่าครึ่งหนึ่งของแรงงานนอกระบบทั้งหมดมีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น

๓.๑.๑.๓.๔ ปัจจัยเชิงโครงสร้างและอุปสรรคทางกฎหมาย

เศรษฐกิจไทยยังคงพึ่งพาแรงงานอิสระในภาคเกษตรและบริการทักษะต่ำเป็นจำนวนมาก ประกอบกับการเข้าสู่ระบบอย่างเป็นทางการมีต้นทุนที่สูง ทั้งในแง่ของภาระภาษีและเงินสมทบประกันสังคม นอกจากนี้ ขั้นตอนการขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจยังมีความซับซ้อนและเป็นภาระต่อผู้ประกอบการรายย่อย

๓.๑.๑.๔ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๓.๑.๑.๔.๑ การจัดการด้านแรงงานทักษะต่ำ นำเสนอให้มี

กลไกในการยกระดับคุณภาพและทักษะของแรงงาน (Upskill/Reskill) ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดยุคใหม่ เพื่อสร้างโอกาสให้แรงงานกลุ่มนี้สามารถเคลื่อนย้ายออกจากการทำงานนอกระบบ เข้าสู่ภาคการผลิตในระบบที่มีมาตรฐานสูงขึ้นได้ ซึ่งแนวทางนี้จะต้องบูรณาการร่วมกับแผนงานในเสาทุนมนุษย์

๓.๑.๑.๔.๒ การปฏิรูประบบคุ้มครองทางสังคม ฝ่ายเลขาฯ

เสนอให้แก้ไขปัญหาค่าความทับซ้อนของสวัสดิการ โดยใช้ระบบ Multi-Tier System ที่แยกสวัสดิการรักษาพยาบาลพื้นฐานถ้วนหน้า (Universal) ออกจากระบบประกันสังคมภาคบังคับ และปรับโครงสร้างต้นทุนเพื่อจูงใจให้คนเข้าระบบ เช่น การให้เงินสมทบแปรผันตามค่าจ้าง ปรับฐานคำนวณบำนาญให้ดึงดูดผู้มีรายได้ต่ำ และขยายเพดานเงินเดือนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้มีรายได้สูง พร้อมทั้งยกระดับการบังคับใช้กฎหมายแรงงานอย่างเข้มงวด

๓.๑.๑.๔.๓ การสนับสนุนผู้ประกอบการและธุรกิจขนาดเล็ก

เสนอให้รัฐลดขั้นตอนและต้นทุนในการจดทะเบียนธุรกิจ นำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยตรวจสอบและประเมินภาษี เพื่อลดความซ้ำซ้อน รวมถึงสร้างแรงจูงใจโดยนำระบบภาษีไปผูกโยงกับมาตรการช่วยเหลือทางการเงินจากรัฐ และเร่งบูรณาการเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านภาษีเข้ากับฐานข้อมูลสวัสดิการแห่งรัฐเพื่อให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจนขึ้น

๓.๑.๒ ความเห็นและประเด็นอภิปราย

๓.๑.๒.๑ ความแตกต่างในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจนอกระบบของ

ภาคแรงงานและภาคธุรกิจ

๓.๑.๒.๑.๑ แนวคิดในการดูแลภาคแรงงาน คณะกรรมการฯ

ตั้งข้อสังเกตว่า เอกสารนำเสนอมีข้อมูลเศรษฐกิจนอกระบบของภาคแรงงานที่ชัดเจนกว่าข้อมูลภาคธุรกิจอย่างมาก ทั้งนี้แนวนโยบายในการแก้ปัญหาทั้ง ๒ ด้านนั้นแตกต่างกัน สำหรับแรงงาน รัฐมีหน้าที่โดยตรงที่ต้องเข้าไปคุ้มครองไม่ว่าพวกเขาจะอยู่ในหรือนอกระบบ เพราะแรงงานคือประชาชนภายใต้สัญญาประชาคมที่รัฐต้องดูแลคุณภาพชีวิต

๓.๑.๒.๑.๒ แนวคิดในการดูแลภาคธุรกิจ ในทางตรงกันข้าม

รัฐไม่ได้มีหน้าที่ต้องอุ้มชูทุกธุรกิจในประเทศ รัฐมีหน้าที่เพียงสร้างสภาพแวดล้อมทางกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ธุรกิจดำเนินไปได้ เพื่อแลกเปลี่ยนกับการที่ธุรกิจนั้นๆ สามารถสร้างการเติบโต จ้างงาน และจ่ายภาษีคืนให้รัฐ ดังนั้นนโยบายที่จะดึงธุรกิจเข้าสู่ระบบจึงต้องใช้แนวคิดของการให้ประโยชน์ต่างตอบแทน (Quid pro quo) และแรงจูงใจเชิงพาณิชย์ มากกว่าการใช้แนวคิดด้านสวัสดิการ

๓.๑.๒.๒ การเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการดึงเข้าระบบสู่การยกระดับ

ผลิตภาพและการจัดสวัสดิการ

๓.๑.๒.๒.๑ ผลกระทบตึกกลับ (Backfire) ของการเร่งรัดเก็บ

ภาษี คณะกรรมการฯ ให้ความเห็นว่าการตั้งเป้าหมายเพียงเพื่อดึงแรงงานหรือธุรกิจเข้าสู่ระบบเพื่อขยายฐานภาษี อาจสร้างผลกระทบเชิงลบ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการที่ร้านค้ารายย่อยบางแห่งปฏิเสธการรับเงินผ่านระบบพร้อมเพย์ และขอรับแต่เงินสด เพราะกลัวการถูกตรวจสอบภาษี ซึ่งพฤติกรรมนี้เป็นการตัดโอกาสที่ร้านค้าเหล่านั้นจะได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มผลิตภาพของตนเอง

๓.๑.๒.๒.๒ การข้ามขั้นตอน (Leapfrog) สู่การพัฒนาถ้วน

หน้า แทนที่จะพยายามดึงคนเข้าสู่ระบบ (Formalization) ก่อนแล้วค่อยให้การพัฒนา รัฐควรมุ่งเป้าหมายสุดท้ายไปที่การ "เพิ่มผลิตภาพ (Productivity)" และ "การให้สวัสดิการ" แก่ประชาชนทุกคนโดยตรง ไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกระบบ ตัวอย่างเช่น นโยบาย ๓๐ บาทรักษาทุกโรคของไทยที่เป็น Universal Coverage หรือโครงการ

SkillsFuture ของสิงคโปร์ ที่ให้ทุนในการพัฒนาฝีมือแรงงานแก่ประชาชนโดยตรงโดยไม่สนสถานะการจ้างงาน ซึ่งถือเป็นการตัดขั้นตอนการบังคับเข้าระบบที่มักไม่ได้ผลออกไป

๓.๑.๒.๒.๓ การยอมรับทางเลือกในการอยู่นอกระบบ (By Choice) มีข้อสังเกตว่า คนบางกลุ่มหรือธุรกิจบางแห่งทำการประเมินความคุ้มค่า (Cost-benefit) แล้วพบว่า การอยู่นอกระบบคือจุดดุลยภาพที่เหมาะสมที่สุดสำหรับพวกเขา รัฐจึงไม่ควรมั่งงัดว่าจะต้องดึงทุกคนเข้าสู่ระบบทั้งหมด แต่ควรพิจารณาให้ระบบคุ้มครองทางสังคมสามารถขยายความครอบคลุมไปถึงพวกเขาในจุดที่พวกเขาอยู่ได้ในลักษณะคู่ขนานกันไป

๓.๑.๒.๓ การจำแนกกลุ่มเป้าหมาย (Segmentation) เพื่อการออกแบบนโยบายที่แม่นยำ

๓.๑.๒.๓.๑ การแบ่งกลุ่มย่อยสำหรับภาคแรงงาน เพื่อไม่ให้นโยบายเป็นแบบเหวี่ยงแห คณะกรรมการฯ เสนอให้แบ่งแรงงานเป็น ๔ กลุ่มหลัก ได้แก่ (๑) กลุ่มทักษะต่ำในระบบ ซึ่งรัฐต้องเร่งพัฒนาทักษะใหม่เพื่อป้องกันไม่ให้หลุดไปอยู่นอกระบบจากการถูก AI แย่งงาน (๒) กลุ่มทักษะสูงนอกระบบ (Solo Entrepreneurs/Freelance) ซึ่งมีรายได้สูง รัฐควรมุ่งเน้นมาตรการจูงใจทางภาษีเพื่อดึงเข้าระบบ (๓) กลุ่มทักษะต่ำและอยู่นอกระบบ รัฐไม่สามารถบังคับเข้าระบบได้ทันที แต่ต้องให้เงินอุดหนุนเพื่อยกระดับทักษะ (Subsidy for skill) จนกว่ารายได้จะสูงพอจึงค่อยดึงเข้าระบบ และ (๔) การใช้มาตรการเชิงโครงสร้าง เช่น Earned Income Tax Credit เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตถ้วนหน้า

๓.๑.๒.๓.๒ การแบ่งกลุ่มย่อยสำหรับภาคธุรกิจ สามารถจำแนกได้เป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) ธุรกิจผิดกฎหมาย ซึ่งรัฐต้องบังคับใช้กฎหมายปราบปราม หรือจัดระเบียบให้ถูกกฎหมาย (๒) ธุรกิจที่เปราะบางเกินไป กลุ่มนี้หากถูกบังคับให้จดทะเบียนและรับภาระต้นทุนทางบัญชีจะล้มละลายทันที รัฐจึงต้องเข้าช่วยเหลืออุดหนุนเพื่อลดความเปราะบางก่อน และ (๓) ธุรกิจที่แข็งแรงตั้งใจเลี้ยงภาษี กลุ่มนี้รัฐต้องใช้มาตรการนิรโทษกรรม (Amnesty) ควบคู่กับแรงจูงใจ (Incentives) เพื่อดึงเข้าสู่ระบบอย่างเต็มตัว เช่น กรณีห่วยโบเสริมของไต้หวัน เป็นต้น

๓.๑.๒.๓.๓ กลุ่มแรงงานภาคเกษตร ๑๑ ล้านคน เป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดและมีบริบทเฉพาะตัว คณะกรรมการฯ เน้นย้ำว่าโจทย์หลักสำหรับกลุ่มนี้ ไม่ใช่เรื่องของการดึงเข้าระบบเพื่อเก็บภาษี แต่โจทย์ที่แท้จริงคือการนำเทคโนโลยีมาเพิ่มผลผลิตภาพเพื่อให้อยู่รอด และการดูแลให้สวัสดิการแห่งรัฐครอบคลุมไปถึงพวกเขาอย่างทั่วถึง

๓.๑.๒.๔ บริบทของเศรษฐกิจกระแสใหม่และการใช้โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล

๓.๑.๒.๔.๑ การรับมือกับเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม (Platform Economy) ปัจจุบันมีแรงงานกลุ่มใหม่จำนวนมาก เช่น ไรเดอร์ส่งอาหาร หรือผู้ให้บริการ Airbnb ซึ่งมีสถานะทางกฎหมายเป็น "ผู้รับจ้างอิสระ" ไม่ใช่ลูกจ้างตามกฎหมายดั้งเดิม การจะปรับแก้กฎหมายเพื่อนิยามสถานะใหม่ทั้งหมดอาจใช้เวลานาน รัฐจึงควรโฟกัสที่การออกกฎระเบียบคุ้มครองแรงงานกลุ่มนี้ในสถานะที่เขาเป็นอยู่ และพัฒนาทักษะพวกเขาให้สามารถสนับสนุนอุตสาหกรรมเป้าหมาย (๗ Sectors) ของประเทศได้โดยไม่ต้องบีบให้กลับเข้าไปเป็นลูกจ้างในระบบเดิม

๓.๑.๒.๔.๒ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสร้างความเข้มแข็งก่อนเก็บภาษี คณะกรรมการฯ ยกตัวอย่างโมเดล Hawker Center ของประเทศสิงคโปร์ ที่รัฐจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐาน ศูนย์อาหาร สาธารณูปโภค และระบบดิจิทัล (Digital Infrastructure) ให้ผู้ค้ารายย่อยเข้ามาใช้บริการ เมื่อผู้ค้าเข้ามาอยู่ในระบบนิเวศนี้ รัฐก็จะมีข้อมูลสำหรับการบริหารจัดการโดยปริยาย ประเทศไทยควรนำแนวคิดนี้มาใช้ โดยเน้นการสร้างความแข็งแกร่งและมอบสาธารณูปโภคดิจิทัลให้ธุรกิจขนาดเล็กก่อน โดยยังไม่ต้องเริ่มต้นด้วยการเก็บภาษี

๓.๑.๒.๔.๓ การเชื่อมโยงฐานข้อมูล (Open Data) ปัจจุบันมีความพยายามในการทำระบบวิเคราะห์ข้อมูล เช่น ระบบอารีย์ สกอร์ (Ari Score) ของกระทรวงการคลัง หากสามารถดึงข้อมูลจากกระทรวงแรงงานและกระทรวงพาณิชย์มารวมกันได้ จะช่วยให้รัฐมองเห็นพลวัตการเคลื่อนไหวของเศรษฐกิจนอกระบบ และสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ (Informal Finance) ที่มักพันผูกอยู่กับธุรกิจและแรงงานกลุ่มนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๑.๓ มติที่ประชุม

เห็นชอบกรอบแนวคิดแนวทางการลดสัดส่วนของเศรษฐกิจนอกระบบ และมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ รับข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการไปพิจารณา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นต่อไปนี้

๓.๑.๓.๑ การปรับโครงสร้างการเพิ่มผลิตภาพควบคู่ความคุ้มครอง โดยมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ นำประเด็นนี้ไปหารือและตรวจสอบกับคณะทำงานด้านเสถียรภาพเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มความสอดคล้องและเข้าซ้องกัน เพื่อมุ่งสู่ผลลัพธ์ในการเพิ่มผลิตภาพแรงงานที่แท้จริง

๓.๑.๓.๒ การกำหนดเป้าหมาย (Problem Statement) ที่มีความชัดเจน โดยควรระบุให้ชัดเจนว่าธุรกิจหรือแรงงานกลุ่มใดที่มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าสู่ระบบ อาทิ กลุ่มที่ต้องดึงเข้าระบบเพื่อให้สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบการเงินที่เป็นทางการได้ หรือเพื่อการเชื่อมโยงเข้าสู่ห่วงโซ่อุปทานของบริษัทขนาดใหญ่ เพื่อให้รัฐสามารถออกแบบกลไกรองรับกลุ่มนี้ได้โดยตรงจุด ส่วนกลุ่มที่ไม่จำเป็นต้องดึงเข้าระบบ ก็ให้ใช้มาตรการพัฒนาศักยภาพทางอ้อมแทน

๓.๑.๓.๓ การเพิ่มความสำคัญให้กับธุรกิจนอกระบบ และผู้ประกอบการ

รายย่อย ให้ฝ่ายเลขานุการศึกษารื่องธุรกิจที่อยู่นอกระบบเพิ่มเติม โดยเน้นไปที่การสร้างความรู้และ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การจูงใจให้พ่อค้าแม่ค้าแยกบัญชีธุรกิจออกจากบัญชีส่วนตัว ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้น ของการพัฒนาระบบบัญชี โดยยังไม่ต้องกดดันให้พวกเขาไปจดทะเบียนนิติบุคคลในทันที

๓.๑.๓.๔ การปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานแยกตามกลุ่มย่อย ให้ฝ่ายเลขานุการ

นำกรอบแนวคิดในการแบ่งกลุ่ม (Segmentation) ทั้งการแบ่งตามระดับทักษะแรงงาน การแบ่งตามระดับ ความเข้มแข็งของธุรกิจ การแยกบริบทของแรงงานภาคเกษตรกรรมออกจากแรงงานภาคบริการ รวมถึงการเพิ่ม ตัวอย่างของแรงงานบนแพลตฟอร์มเพื่อให้นโยบายมีความเฉพาะเจาะจง ไม่เป็นแบบเหมารวม (One-size-fits-all) และสามารถแก้ไขปัญหาของแต่ละกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วาระที่ ๓.๒ การพัฒนา SMEs ให้แข่งขันได้อย่างเป็นธรรม

๓.๒.๑ สารสำคัญ

ฝ่ายเลขานุการฯ ได้นำเสนอกรอบแนวคิดและแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้แข่งขันได้อย่างเป็นธรรมต่อที่ประชุม เพื่อให้คณะกรรมการฯ พิจารณา โดยมี สารสำคัญ ดังต่อไปนี้

๓.๒.๑.๑ สถานการณ์และความสำคัญของ SMEs

๓.๒.๑.๑.๑ บทบาทและสถานะของ SMEs ในระบบเศรษฐกิจ

ไทย โดย SMEs เป็นรากฐานสำคัญของเศรษฐกิจไทย มีจำนวน ๓.๒๘ ล้านราย คิดเป็นร้อยละ ๙๙.๕ ของจำนวน ธุรกิจทั้งหมด และจ้างงานกว่า ๑๓.๖ ล้านคน หรือร้อยละ ๖๙.๒ ของการจ้างงานทั่วประเทศ แต่สร้างมูลค่าทาง เศรษฐกิจเพียงร้อยละ ๓๕.๑ ของ GDP สะท้อนว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ โดยเฉพาะ Micro SMEs ซึ่งมีสัดส่วน ร้อยละ ๘๓.๖ ของ SMEs ทั้งหมด ยังมีผลิตภาพและความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มต่ำ รวมถึงมีความเปราะบาง จากอัตรากำไรสุทธิเฉลี่ยเพียงร้อยละ ๔.๒

๓.๒.๑.๑.๒ สภาวะถูกบีบอัดทางการค้า SMEs เผชิญแรงกดดัน

จากการแข่งขันของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ การไหลของสินค้านำเข้า โดยเฉพาะสินค้าราคาถูกจากจีนที่เพิ่มขึ้นเกือบ ๓ เท่า ในช่วง ๑๐ ปี และแพลตฟอร์ม E-commerce ข้ามชาติ ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบการไทยสูญเสียส่วนแบ่งตลาดกว่า ร้อยละ ๗๐ และอัตราการอยู่รอดของ SMEs ไทยในช่วง ๕ ปีแรกเหลือเพียงร้อยละ ๒๐.๑ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ ประเทศหลักที่ร้อยละ ๔๐-๕๐

๓.๒.๑.๑.๓ ข้อจำกัดด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและ

เสถียรภาพทางการเงิน SMEs เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้จำกัด โดยหนี้ผิดนัดชำระกว่าร้อยละ ๕๓ โดยกระจุกตัวในกลุ่มผู้

กู้วงเงินไม่เกิน ๒๐ ล้านบาท ทั้งนี้ธุรกิจขนาดเล็กมีสัดส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) สูงถึงร้อยละ ๙.๐๖ เมื่อเทียบกับธุรกิจขนาดใหญ่ที่ร้อยละ ๑.๓๔ ทำให้สถาบันการเงินประเมินความเสี่ยงในระดับสูงและคิดต้นทุนความเสี่ยงสูงและเพิ่มต้นทุนความเสี่ยงร้อยละ ๑๐-๑๕ ซึ่งส่งผลให้ SMEs มีต้นทุนทางการเงินสูง ขาดสภาพคล่อง และเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อขยายกิจการได้ยาก

๓.๒.๑.๒ ปัญหาการดำเนินธุรกิจของ SMEs ไทย

แม้ SMEs จะเผชิญแรงกดดันร่วมกันจากการแข่งขันและสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่ข้อจำกัดในการดำเนินธุรกิจมีความแตกต่างกันตามขนาดของกิจการ ทั้งด้านการจัดตั้งธุรกิจ การดำเนินงาน และการสร้างการเติบโต ส่งผลให้แต่ละกลุ่มมีศักยภาพในการแข่งขันต่างกัน ดังนี้

Micro SMEs เผชิญภาวะเปราะบางที่ซับซ้อน มีต้นทุนแฝง ขาดทักษะด้านการบริหาร การเงิน และการตลาด ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาทรัพยากรของตนเอง และมีแนวโน้มดำเนินกิจการอยู่นอกระบบภาษีและระบบการเงิน

๓.๒.๑.๒.๑ Small SMEs มีข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการ และประสิทธิภาพการผลิต รวมถึงการเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนการดำเนินธุรกิจสูงและไม่สามารถขยายธุรกิจให้เกิดการประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) และมีข้อจำกัดในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๓.๒.๑.๒.๒ Medium SMEs แม้มีศักยภาพทางธุรกิจสูงกว่า แต่ยังมีข้อจำกัดในการลงทุนเทคโนโลยี นวัตกรรม การยกระดับมาตรฐานการผลิต และการเชื่อมโยงเข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่า รวมถึงการปรับตัวต่อมาตรฐานสากลด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน (ESG) ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถยกระดับสู่ธุรกิจที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างเต็มศักยภาพ

๓.๒.๑.๒.๓ นอกจากข้อจำกัดที่แตกต่างกันตามขนาดของกิจการแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นว่าระบบสนับสนุนผู้ประกอบการของภาครัฐยังขาดการบูรณาการทั้งด้านกฎระเบียบ มาตรการส่งเสริม และกลไกการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะหลักเกณฑ์ส่งเสริมการลงทุนบางส่วนที่เอื้อต่อกิจการขนาดใหญ่ ทำให้ SMEs รายเล็กเข้าถึงสิทธิประโยชน์ได้จำกัด อีกทั้งยังขาดระบบพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาทางธุรกิจ ซึ่งส่งผลให้ SMEs พัฒนาผลิตภาพ เชื่อมโยงห่วงโซ่มูลค่า และเติบโตอย่างยั่งยืนได้ยาก

๓.๒.๑.๓ รากเหง้าของปัญหาเชิงโครงสร้างของ SMEs ไทย และการปลดล็อกการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

การศึกษาปัญหาการดำเนินธุรกิจของ SMEs ในทุกขนาด พบว่าวิกฤตที่ SMEs เผชิญอยู่ในปัจจุบันไม่ได้มีสาเหตุหลักจากการขาดแคลนเงินทุน แต่มีรากเหง้ามาจากข้อจำกัดการดำเนิน

ธุรกิจและระบบสนับสนุนที่สะสมมานาน ทั้งด้านผลิตภาพที่อยู่ในระดับต่ำ ระบบสนับสนุนที่ไม่ตอบโจทย์ และข้อจำกัดด้านการแข่งขัน ซึ่งส่งผลให้ SMEs ไม่สามารถสร้างพื้นที่การแข่งขันที่เป็นธรรมและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยสรุปปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญได้ ๓ ประการ ดังนี้

๓.๒.๑.๓.๑ พื้นที่ทางการแข่งขันต่ำและเสียเปรียบในตลาด

จากการแข่งขันกับธุรกิจขนาดใหญ่และแพลตฟอร์มต่างชาติ การไหลเข้าของสินค้านำเข้ามีราคาต่ำ รวมถึงข้อจำกัดด้านข้อมูลทางการตลาดและลูกค้า ส่งผลให้ SMEs มีรายได้และกำไรลดลง และสูญเสียส่วนแบ่งตลาด

๓.๒.๑.๓.๒ ผลิตภาพต่ำและไม่ได้อยู่ในห่วงโซ่อุปทาน

เนื่องจากการเข้าถึงเทคโนโลยี นวัตกรรม และปัญญาประดิษฐ์ยังอยู่ในระดับต่ำ แรงงานขาดทักษะที่จำเป็นและเข้าสู่สังคมสูงวัย ต้นทุนการดำเนินธุรกิจสูง รวมถึงการย้ายฐานการลงทุนของต่างชาติเชื่อมโยงกับ SMEs ไทยได้อย่างจำกัด และ SMEs ยังขาดมาตรฐาน แบรนด และอัตลักษณ์ของสินค้าในการเข้าสู่ตลาดมูลค่าสูงได้ยาก

๓.๒.๑.๓.๓ ระบบนิเวศไม่เอื้อและกลไกสนับสนุนไม่ตอบโจทย์

ธุรกิจสมัยใหม่ ทั้งจากกฎระเบียบและใบอนุญาตที่ซับซ้อน ใช้เวลานาน และก่อให้เกิดต้นทุนแฝง การดำเนินงานของภาครัฐยังขาดการบูรณาการและฐานข้อมูลกลางที่เป็นระบบ ขาดระบบ Mentor, Incubator และ Sandbox รวมถึงสิทธิประโยชน์ที่ SMEs เข้าถึงได้จริง ขณะเดียวกันผู้ประกอบการยังขาดทักษะพื้นฐานด้านการบริหาร การเงิน และการตลาดดิจิทัล ตลอดจนต้องเผชิญข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อม (ESG) ที่มีความซับซ้อนและมีต้นทุนในการปรับตัว ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจจำนวนมากอยู่นอกระบบและปรับตัวไม่ทันต่อมาตรฐานสากล

ผลกระทบจากปัจจัยเชิงโครงสร้างดังกล่าวส่งผลให้ SMEs ไทยมีข้อจำกัดการยกระดับผลิตภาพ การสร้างมูลค่าเพิ่ม และการเชื่อมโยงสู่ตลาดโลก อีกทั้งยังถูกซ้ำเติมด้วยแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก ทั้งด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีเขียว การเปลี่ยนโครงสร้างแรงงาน ตลอดจนความไม่แน่นอนทางภูมิรัฐศาสตร์และการปรับเปลี่ยนห่วงโซ่อุปทานโลก จนนำไปสู่วิกฤตด้านสภาพคล่องและการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของ SMEs ที่เป็นผลลัพธ์ปลายทาง โดย Micro SMEs มีเงินทุนหมุนเวียนจำกัด หนี้สินสูง ไม่มีประวัติทางการเงิน และไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อจนต้องพึ่งพาหนี้นอกระบบ Small SMEs ประสบปัญหาสภาพคล่อง ขาดหลักประกันในการกู้ยืม และมีหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถขยายกิจการได้และมีความเสี่ยงต่อการปิดกิจการ ขณะที่ Medium SMEs ขาดแหล่งเงินทุนระยะยาว ไม่สามารถลงทุนด้านเทคโนโลยีและการปรับตัวสู่ Green Transition ได้ ส่งผลให้สูญเสียโอกาสในการเติบโตและการแข่งขันในอนาคต ดังนั้น แนวทางแก้ไขเริ่มจากการแก้ไขรากเหง้าเชิงโครงสร้างทั้ง ๓ ด้าน ควบคู่กับการพัฒนา

กลไกทางการเงินที่สอดคล้องกับศักยภาพและช่วงการเติบโตของ SMEs เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและเติบโตได้อย่างยั่งยืน

๓.๒.๑.๔ เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนา SMEs ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๔ (Strategic OKR)

๓.๒.๑.๔.๑ วัตถุประสงค์ (Objective) เพื่อยกระดับขีดความสามารถ SMEs ไทยให้แข่งขันได้อย่างทั่วถึง และเชื่อมโยงเศรษฐกิจสมัยใหม่บนฐานการเติบโตที่เท่าเทียม

๓.๒.๑.๔.๒ ผลลัพธ์ที่สำคัญ (Key Result) SMEs ไทยสามารถเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ การเงิน และตลาดอย่างเท่าเทียม พร้อมยกระดับผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันได้

๓.๒.๑.๔.๓ ตัวชี้วัด (KPIs) ใน ๓ มิติสำคัญ คือ (๑) อัตราการเติบโตของ GDP SME สูงกว่า GDP ของประเทศ (๒) สัดส่วน SME Loans ต่อสินเชื่อรวมของระบบสถาบันการเงินเพิ่มขึ้น และ (๓) อัตราการอยู่รอดของธุรกิจในระยะ ๓ ปีแรกเพิ่มขึ้น

๓.๒.๑.๕ แนวทางการพัฒนา SMEs

มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจและตลาดได้อย่างทั่วถึง เป็นธรรม และสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน โดยแบ่งเป็น ๓ แนวทาง ดังนี้

๓.๒.๑.๕.๑ การเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึง (Inclusive Access) มุ่งแก้ปัญหาผู้ประกอบการ SMEs จำนวนมากที่ยังอยู่นอกระบบ และขาดข้อมูลทางธุรกิจและประวัติทางการเงินที่น่าเชื่อถือ ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน บริการภาครัฐ และโอกาสทางธุรกิจได้อย่างเท่าเทียม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาระบบฐานข้อมูล SMEs ของประเทศให้เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานผ่านระบบ SME One ID และ National SME Data Platform พร้อมทั้งจัดทำระบบตรวจสอบสุขภาพธุรกิจ (SME Health Check) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพ ความเสี่ยง และความต้องการของ SMEs รายกลุ่ม และส่งเสริมการใช้ข้อมูลธุรกรรมดิจิทัลและเอกสารทางเลือกอื่นๆ อาทิ ใบรับรองทางการเงินรูปแบบใหม่เป็นองค์ประกอบในการขยายโอกาสการเข้าถึงสินเชื่อและบริการทางการเงิน

๓.๒.๑.๕.๒ การแข่งขันที่เป็นธรรมและการเข้าถึงตลาด (Fair Competition & Market Access) มุ่งแก้ปัญหาผู้ประกอบการ SMEs ที่ยังมีข้อจำกัดในการแข่งขันจากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจดิจิทัล การขยายตัวของแพลตฟอร์มออนไลน์ การเข้าถึงตลาดสมัยใหม่และตลาดต่างประเทศ รวมทั้งข้อจำกัดด้านกฎระเบียบและต้นทุนในการประกอบธุรกิจ และส่งผลให้ไม่สามารถแข่งขันได้อย่างเต็มศักยภาพ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งธุรกิจและกลไกการแข่งขันทางการค้าให้เอื้อต่อ SMEs และลดต้นทุนในการประกอบธุรกิจ ขยายโอกาสการเข้าถึงตลาดภาครัฐ ตลาดดิจิทัล และตลาดต่างประเทศ

ผ่านกลไกการจับคู่ธุรกิจและการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ และสร้างระบบนิเวศการค้าที่เป็นธรรมบนแพลตฟอร์มดิจิทัล และปกป้องผลประโยชน์ทางการค้าของผู้ประกอบการไทย

๓.๒.๑.๕.๓ การเติบโตอย่างยั่งยืนและยกระดับผลิตภาพ

(Sustainable Growth & Productivity) มุ่งแก้ปัญหาผู้ประกอบการ SMEs ที่ยังมีข้อจำกัดด้านผลิตภาพ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และการเชื่อมโยงเข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่า อีกทั้งยังต้องเผชิญความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจสีเขียว และแนวโน้มเศรษฐกิจโลก จึงจำเป็นต้องส่งเสริมการยกระดับผลิตภาพของ SMEs ผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ ระบบอัตโนมัติ และนวัตกรรมทางธุรกิจ ส่งเสริมการเชื่อมโยง SMEs เข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่าและอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ พร้อมพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจและกลไกเชื่อมโยงตลาด (Market Linker) ตลอดจนสนับสนุนการยกระดับมาตรฐาน ESG เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีเขียว (Green Transition) และการขยายธุรกิจสู่ตลาดสากล เพื่อสร้างการเติบโตที่ยั่งยืนในระยะยาว

ทั้งนี้ SME Health Check จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา SMEs ทั้ง ๓ ด้าน โดยใช้ข้อมูลในการประเมินศักยภาพ ความเสี่ยง และความต้องการของผู้ประกอบการ เพื่อนำไปสู่การจำแนกกลุ่มธุรกิจ การจัดลำดับความสำคัญตามศักยภาพธุรกิจ การออกแบบมาตรการสนับสนุนที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละกลุ่ม และการติดตามผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ อันจะช่วยให้การช่วยเหลือภาครัฐมีความแม่นยำ พุ่งเป้า และเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการพัฒนา SMEs อย่างยั่งยืน

๓.๒.๑.๖ บทบาทของภาคส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนา SMEs (Player to Act)

การพัฒนา SMEs ให้บรรลุเป้าหมายการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ การแข่งขันที่เป็นธรรม และการเติบโตอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในระบบนิเวศทางธุรกิจ โดยแต่ละภาคส่วนมีบทบาทและความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน แต่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ดังนี้

๓.๒.๑.๖.๑ ภาคอุตสาหกรรม สมาคมธุรกิจ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทในการยกระดับมาตรฐานการผลิต เทคโนโลยี และการพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้งส่งเสริมการปรับตัวสู่เศรษฐกิจสีเขียวและการเชื่อมโยงโอกาสทางธุรกิจ เพื่อสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจที่เข้มแข็งและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ

๓.๒.๑.๖.๒ ผู้ประกอบการ SMEs เร่งพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัล เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินธุรกิจ ยกระดับสินค้าและบริการ และเชื่อมโยงเข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่าและตลาดสากล เพื่อเพิ่มผลิตภาพ ขยายโอกาสทางการตลาด และเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน

๓.๒.๑.๖.๓ ผู้ประกอบการรายใหญ่ มีบทบาทการสนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และการพัฒนาคุณค่าในประเทศ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับห่วงโซ่อุปทาน เพิ่มการใช้วัตถุดิบและบริการภายในประเทศ และยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการ SMEs ตลอดห่วงโซ่มูลค่า

๓.๒.๑.๖.๔ ภาครัฐ มีหน้าที่ปรับปรุงกฎระเบียบ อำนาจความสะดวกในการดำเนินธุรกิจ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูล และสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสม เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการให้บริการภาครัฐและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจของ SMEs

๓.๒.๑.๖.๕ สถาบันการเงิน มีบทบาทพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินและขยายการเข้าถึงแหล่งทุน โดยนำข้อมูลทางเลือกมาใช้ในการประเมินสินเชื่อ เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ และธนาคารแห่งประเทศไทย มีบทบาทในการกำหนดกรอบนโยบาย พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูล และกำกับดูแลมาตรฐานทางการเงินและข้อมูลดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพของระบบการเงินและส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างเท่าเทียม

ทั้งนี้ การดำเนินงานร่วมกันของทุกภาคส่วนจะช่วยสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจ ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของ SMEs และสนับสนุนให้การพัฒนา SMEs บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรมในระยะยาว

๓.๒.๒ ความเห็นและประเด็นอภิปราย

๓.๒.๒.๑ การสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการแข่งขันอย่างเป็นธรรม (Level Playing Field) ควรให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าวเพิ่มขึ้น เพื่อให้ SMEs มีความเชื่อมั่นและต้องการเข้ามาแข่งขันในระบบเศรษฐกิจ โดยแนวทางของแผนควรพิจารณาจัดตั้งและปรับปรุงกลไกเพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมดังกล่าวได้ในระยะยาว ไม่ใช่เพียงการให้ความช่วยเหลือแบบเป็นครั้งคราว โดยมีประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ ดังนี้

๓.๒.๒.๑.๑ ลดความเหลื่อมล้ำด้านภาษีและสิทธิประโยชน์
ปัจจุบันบริษัทรายใหญ่ได้รับสิทธิประโยชน์จาก BOI ทำให้มีอัตราภาษีที่แท้จริงต่ำมาก ในขณะที่ SMEs ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตรากดหรือจ่ายแบบเหมา ซึ่งถือเป็นความไม่เท่าเทียม จึงควรมีกลไกให้แต้มต่อที่เหมาะสมเพื่อให้ SMEs สามารถแข่งขันได้

๓.๒.๒.๑.๒ สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ SMEs ในการเข้าสู่ระบบ
เนื่องจากผู้ประกอบการจำนวนมากมีความกังวลว่าการเข้าร่วมโครงการสนับสนุนของภาครัฐอาจนำไปสู่การตรวจสอบภาษีย้อนหลัง ดังนั้น ภาครัฐจึงควรพัฒนากลไกสร้างแรงจูงใจที่มีความยั่งยืนและต่อเนื่อง โดยหลีกเลี่ยงมาตรการระยะสั้นที่ผูกติดกับนโยบายทางการเมือง ซึ่งมักขาดเสถียรภาพเมื่อมีการเปลี่ยนผ่านรัฐบาล ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้าง

ความมั่นใจและจูงใจให้ผู้ประกอบการเข้าสู่ระบบอย่างแท้จริง ภาครัฐอาจพิจารณาปรับใช้มาตรการกำหนดช่วงเวลานิรโทษกรรมทางภาษี (Amnesty Period) เพื่อเป็นกลไกเสริมในช่วงเริ่มต้น

๓.๒.๒.๑.๓ ให้ความสำคัญกับการปราบปรามกลุ่มธุรกิจสีเทา

ซึ่งมักอยู่ในรูปของกลุ่มทุนข้ามชาติที่ผิดกฎหมายมากกว่าการมุ่งเน้นควบคุมกลุ่มทุนขนาดใหญ่ภายในประเทศ เนื่องจากระบบการจัดการกับกลุ่มทุนที่ผิดกฎหมายมีความเป็นไปได้ทางการเมืองสูงกว่าและมักได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชนอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ ยังถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ SMEs แข่งขันกับการค้าที่ไม่เป็นธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ

๓.๒.๒.๑.๔ เพิ่มการจัดทำมาตรการช่วยเหลือแบบเบ็ดเสร็จ

(Total Solution) เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีเขียวของ SMEs ลงในประเด็นสำคัญของแผนฯ ๑๔ โดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่นอกห่วงโซ่อุปทานของบริษัทใหญ่ ซึ่งกำลังเผชิญความเสี่ยงจากการถูกปฏิเสธคำสั่งซื้ออันเนื่องมาจากมาตรการทางการค้าโลกที่เข้มงวดและซับซ้อน อาทิ CBAM หรือข้อกำหนดด้านการตัดไม้ทำลายป่า (Deforestation) และเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งการดำเนินการตามมาตรการเหล่านั้นเป็นเรื่องซับซ้อนเกินกว่าขีดความสามารถที่ผู้ประกอบการรายย่อยจะดำเนินการได้เองเพียงลำพัง ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญและจัดทำมาตรการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ โดยความช่วยเหลือนี้ควรบูรณาการทั้งแหล่งเงินทุนสีเขียว (Green Loan) ควบคู่กับคำแนะนำเชิงเทคนิค (Technical Advice) และการเสริมสร้างองค์ความรู้เชิงลึก นอกจากนี้ ควรมีมาตรการกำกับสถาบันการเงินให้มีการกำหนดเป้าหมายหรือสัดส่วนสินเชื่อสีเขียวสำหรับ SMEs ไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อให้มาตรการสนับสนุนส่งตรงถึงผู้ประกอบการรายเล็กอย่างทั่วถึง และป้องกันไม่ให้เกิดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนกระจุกตัวอยู่เพียงกลุ่มธุรกิจรายใหญ่

๓.๒.๒.๑.๕ มาตรการช่วยเหลือ SMEs ควรพิจารณาประเด็น

สำคัญในการดำเนินงานและมีผลต่อการยกระดับผลิตภาพของมาตรการและกลไกการขับเคลื่อน (How) ให้มีความชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง พร้อมทั้งทบทวนบทบาทและความรับผิดชอบของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Player to Act) ให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนและสอดคล้องกับมาตรการที่เสนอ เพื่อให้เกิดการบูรณาการการดำเนินงานและขับเคลื่อนนโยบายได้อย่างเป็นรูปธรรม

๓.๒.๒.๒ ระบบที่เอื้อและการเพิ่มผลิตภาพ ให้ความสำคัญกับระบบที่

เอื้อ ผ่านการออกแบบใหม่ให้ระบบดังกล่าวสามารถช่วยเหลือ SMEs ที่เผชิญปัญหา พร้อมทั้งเพิ่มทักษะใหม่ให้กับ SMEs โดยมีประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ ดังนี้

๓.๒.๒.๒.๑ ยกระดับและบูรณาการระบบที่เอื้อเพื่อสนับสนุน

ศักยภาพ SMEs อย่างครอบคลุม ภาครัฐควรพัฒนาไก่นักวิสาหกิจ (คล้ายระบบ Shindanshi ของญี่ปุ่น) โดยส่งนักวิสาหกิจบริษัท/ผู้เชี่ยวชาญเข้าวิเคราะห์ปัญหาเชิงลึกของสถานประกอบการในมิติต่าง ๆ อาทิ บัญชี การผลิต

และการตลาด ควบคู่กับการให้คำแนะนำเพื่อเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีเขียว (Green Transition) และเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Transformation) ทั้งนี้ กลไกดังกล่าวต้องอาศัยการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่ปัจจุบันกระจายอยู่หลายกระทรวง ให้มีเอกภาพและขยายการดูแลให้ครอบคลุม SMEs หลากหลายกลุ่ม รวมถึงเศรษฐกิจสร้างสรรค์

๓.๒.๒.๑.๒ ใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลมาพัฒนา SMEs ให้มากขึ้น อาทิ ระบบข้อมูลเปิด (Open Data) และธนาคารพาณิชย์ไร้สาขา (Virtual Bank) เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการลดต้นทุน ขยายช่องทางการตลาด และเพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๒.๒.๓ การปรับปรุงตัวชี้วัด (KPIs) ปรับปรุงตัวชี้วัดที่จะใช้ในแผนพัฒนาฉบับที่ ๑๔ ในส่วนของ SMEs ดังนี้

๓.๒.๒.๓.๑ ปรับการวัด ‘อัตราการอยู่รอด’ (Survivability) เป็น ‘ผลิตภาพ’ (Productivity) เพื่อให้สอดคล้องกับกลไกตลาดที่ควรมีการเข้าและออกของธุรกิจ ตามหลักการ Creative Destruction อันจะช่วยป้องกันปัญหาการระบุดัชนีชี้วัดตลาดเคลื่อนจากเป้าหมายจากการคงอยู่ของธุรกิจที่ขาดประสิทธิภาพหรือธุรกิจขอมบิในระบบเศรษฐกิจ

๓.๒.๒.๓.๒ เน้นวัดผลเชิงสัมบูรณ์เพื่อสะท้อนการปรับปรุงประสิทธิภาพที่แท้จริง โดยมุ่งเน้นที่การเพิ่มขึ้นของผลิตภาพและความเป็นธรรมในการแข่งขันแทนการเปรียบเทียบสัดส่วนมูลค่าต่อ GDP กับกลุ่มทุนขนาดใหญ่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากโครงสร้างรายได้ของ SMEs ในปัจจุบันมีการฟื้นตัวที่เปราะบางและมีลักษณะแบบ K-shaped สะท้อนว่ากลุ่มธุรกิจรายย่อยยังไม่สามารถฟื้นตัวได้เท่าที่ควร การวัดผลจึงต้องมุ่งเป้าไปที่การพัฒนาศักยภาพเชิงคุณภาพและการปรับปรุงขีดความสามารถที่เกิดขึ้นจริง

๓.๒.๓ มติที่ประชุม

เห็นชอบกรอบแนวคิดการยกระดับการพัฒนา SMEs ให้มีความทั่วถึงและเท่าเทียม และมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ รับข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการไปพิจารณาปรับปรุงกรอบแผนพัฒนาฯ ให้มีความชัดเจน กระชับ และมุ่งเน้นประเด็นที่สามารถขับเคลื่อนได้จริง

วาระที่ ๔ เรื่องอื่น ๆ

วาระที่ ๔.๑ ความคืบหน้าที่ผ่านมาและแผนการดำเนินงานของคณะกรรมการฯ ในระยะต่อไป

๔.๑.๑ สารสำคัญ

ฝ่ายเลขานุการฯ ได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่าการประชุมครั้งที่ ๖ (รอบถัดไป) คือวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๙ เวลา ๑๔:๐๐ – ๑๖:๐๐ น. ในประเด็นเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาศาขาเป้าหมาย ในขณะที่ การประชุมครั้งที่ ๗ จะเป็นวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๙ เวลา ๐๙:๐๐ - ๑๒:๐๐ น. ในประเด็นเรื่องการเงิน และการคลัง

๔.๑.๒ มติที่ประชุม

รับทราบแผนการดำเนินงานของคณะกรรมการฯ ในระยะต่อไป